

Rikosasioiden sovittelu

Mitä poliisin olisi hyvä tietää sovittelusta?
Mikko Ojakoski

10/2017

Tiivistelmä

Tekijä Mikko Petteri Ojakoski	Tutkinto/kurssi ja opinnäytetyö/nimike Poliisi (AMK)	
Julkaisun nimi Rikosasioiden sovittelu - Mitä poliisiin olisi hyvä tietää sovittelusta?	Julkisuusaste Julkinen	
Ohjaajat ja opintoaine/opetustiimi Jari Hyyti	Opinnäytetyön muoto Tutkimuksellinen opinnäytetyö	
Tiivistelmä <p>Rikosasioiden sovittelu on rikosprosessille rinnakkainen tai vaihtoehtoinen tapa käsitellä rikosasioita. Tapahtunut rikos palautetaan sovittelussa takaisin rikoksen osapuolille. Osapuolet saavat sovittelussa yhdessä sovittelijan avustuksella päättää ratkaisuisista rikoksen johdosta aiheutuneiden fyysisten ja henkisten vahinkojen korjaamiseksi.</p> <p>Tässä opinnäytetyössä on keskitytty kuvaamaan sovitteluprosessia poliisin näkökulmasta. Työn tarkoitus on selvittää lukijalle miten sovitteluprosessi käytännössä etenee. Tutkimuskysymyksiin on haettu vastauksia sovitteluun liittyvästä kirjallisuudesta, sähköisistä julkaisuista ja haastatteleamalla kahta Satakunnan sovittelutoimiston sovittelun ohjaajaa.</p> <p>Työn tuloksena on selvitetty, mitä poliisiin olisi hyvä tietää sovittelusta. Lisäksi työssä on saatu selville, että miten poliisiin olisi hyvä tarjota sovittelua asiakkaille ja miten poliisi itse voi hyötyä sovittelusta.</p>		
Sivumäärä 34 + 1	Tarkastuskuukausi ja vuosi 10/2017	Opinnäytetyökoodi (OPS) AMK 2015_2
Avainsanat Rikosasioiden sovittelu, restoratiivinen oikeus, rikosprosessi, rikos, sovinto		

Sisällys

1. JOHDANTO.....	5
1.1 Tutkimuskysymykset.....	5
1.2 Aineiston hankinta	6
2. SOVITTELUUN LIITTYVÄ LAINSÄÄDÄNTÖ	7
3. SOVITTELUN HISTORIAA.....	8
3.1 Sovittelun juuret.....	8
3.2 Sovittelu Suomessa	9
4. RESTORATIIVINEN OIKEUS.....	11
5. RIKOSASIOIDEN SOVITTELU	13
5.1 Sovittelun edellytykset	14
5.2 Sovittelualoite	15
5.3 Sovitteluun soveltuvat rikokset.....	18
5.4 Lähisuhdeväkivalta sovittelussa.....	19
5.5 Sopimus ja syyteoikeus	20
5.6 Esitutinnan rajoittaminen ja syyteharkinta	20
5.7 Sovittelupalvelujen tuottaminen	22
5.8 Vapaaehtoisen sovittelijan tehtävä.....	22
6. MITÄ POLIISIN OLISI HYVÄ TIETÄÄ SOVITTELUSTA?.....	23
6.1 Mitä poliisin tulisi tietää sovittelusta?.....	24
6.2 Sovittelun tarjoaminen asiakkaalle	25
6.3 Mitä hyötyä sovittelusta voi olla poliisille?.....	28
7. POHDINTAA.....	29
Lähteet:.....	32

KÄSITTEISTÖÄ

SovL	Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta
PoL	Poliisilaki
ETL	Esitutkintalaki
ROL	Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa
OK	Oikeudenkäymiskaari
HE	Hallituksen esitys
VNA	Valtioneuvoston asetus
LaVM	Lakivaliokunnan mietintö
STAKES	Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus
THL	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Restoratiivinen oikeus	Korjaava oikeus

Liitteet:

1. Teemahaastattelun pohja

1. JOHDANTO

Rikosasioiden sovittelu on rikosprosessille rinnakkainen tai sitä täydentävä tapa ratkaista rikosasioita. Sovittelutoiminta on alkanut Suomessa isoimmissa kaupungeissa hiljalleen 1980 luvulla. 1.1.2006 astui voimaan laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta. Lain säätämisen johdosta sovittelutoimintaa alettiin järjestää valtakunnallisesti niin, että kaikilla on siihen mahdollisuus.

Sovittelun taustalla vaikuttaa vahvasti restoratiivisen eli korjaavan oikeuden ajatusmalli. Korjaavassa oikeudessa pyritään rikoksen tekijän vastuunottoon. Perusajatuksena on, että rikosseuraamuksen tulee ensisijaisesti olla uhrille aiheutettujen vahinkojen hyvittäminen. (Flinck 2013, 16-17.)

Sain idean opinnäytetyöni aiheeseen eräältä poliisiammattikorkeakoulun opettajalta. Keskustelin aiheesta muutaman luokkakaverini kanssa ja totesimme, että sovittelua on käsitelty melko vähän opintojen aikana. Sovittelusta ei muutenkaan ole tehty opinnäytetöitä poliisiammattikorkeakoululla 2010 -luvulla, joten mielestäni sovittelua oli hyvä käsitellä poliisin näkökulmasta nykypäivän valossa.

1.1 Tutkimuskysymykset

Sen jälkeen, kun olin valinnut opinnäytetyöni aiheen, oli aika miettiä, että mitä haluan tietää rikosasioiden sovittelusta. Alusta asti selvää oli, että tulen käsittelemään aihetta poliisin näkökulmasta. Aloinkin miettiä, että mikä merkitys sovittelulla on poliisin työssä ja miten se näkyy käytännössä.

Hyvän tutkimuksen yhtenä kriteerinä on hyödynnettävyys. Tällä tarkoitetaan sitä, että tutkimustulokset voidaan muuttaa konkreettisiksi toimenpiteiksi erilaisten tavoitteiden ja tarkoitusten edistämiseksi. (Harisalo, Keski-Petäjä & Talkkari 2006, 6)

Sovittelusta on kovien juttupaineiden alla työskenteleville poliiseille hyötyä. Jokainen sovitteluun lähetetty juttu tuo lisää aikaa vakavampien tai kiireellisempien rikosten tutkinnalle. Tätä puolta sovittelusta olisikin mielestäni hyvä selvittää enemmän.

Tutkimuskysymyksiksi siis valikoituivat seuraavat: Mitä poliisin tulisi tietää rikosasioiden sovittelusta? Miten sovittelu tulisi myydä asiakkaalle? Miten rikosasioiden sovittelu voi hyödyttää poliisia?

Työn tarkoituksena on siis selvittää, että mitä rikosasioiden sovittelu on. Lisäksi tarkoitus on tuoda rikostutkinnassa työskenteleville poliiseille tietoa sovittelusta yhtenä vaihtoehtona rikosprosessille. Tarkoitus on lisätä poliisimiesten tietoisuutta siitä, millaisia juttuja sovitteluun voidaan lähettää, miten sovittelu kannattaisi ”myydä” asiakkaalle ja miten poliisi itse samalla hyötyy juttujen lähettämisestä sovitteluun.

1.2 Aineiston hankinta

Jos haluaa kirjoittaa myös muista asioista kuin vain omista kokemuksistaan ja ajatuksistaan, on innostuttava lukemaan (Harisalo ym. 2006, 38).

Työni teoriapohjana olen käyttänyt sovitteluun liittyvää kirjallisuutta ja lakitekstiä. Lisäksi olen haastatellut kahta Satakunnan sovittelutoimiston sovittelun ohjaajaa saadakseni vastauksia tutkimuskysymyksiini.

Suoritin poliisi (AMK) opintoihini liittyvän työharjoittelun Porissa Lounais-Suomen poliisilaitoksella. Tästä syystä päätin suorittaa myös opinnäytetyöhöni liittyvät haastattelut Porissa Satakunnan sovittelutoimistossa.

Haastateltaviksi valikoitui kaksi kokenutta sovittelun ohjaajaa. Käytän heistä tässä opinnäytetyössä nimityksiä Haastateltava 1 ja Haastateltava 2. Molemmat heistä ovat toimineet sovittelun ohjaajina yli kymmenen vuotta. Molemmilla heistä on siis valtavasti tietoa sovitteluasioihin liittyen ja sainkin heiltä paljon hyviä ajatuksia työhöni liittyen.

Toteutin haastattelut teemahaastatteluina. Teemahaastattelussa tutkija määrää haastattelun aihepiirit ja teemat. Haastattelussa edetään haastateltavan antaman tiedon avulla,

lisäkysymyksiä esittämällä ja pyytämällä tarkennuksia vastauksiin. (Harisalo ym. 2006, 28-29.) Minulla ei ennen haastattelua ollut hirveästi tietoa sovittelusta poliisin näkökulmasta, joten koin teemahaastattelun toimivammaksi vaihtoehdoksi verrattuna jäykempään strukturoituun haastatteluun.

2. SOVITTELUUN LIITTYVÄ LAINSÄÄDÄNTÖ

1.6.2006 astui voimaan laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta, johon suomalainen sovittelutoiminta perustuu (1015/2005). Lakia täydentää vielä 12.4.2006 annettu valtioneuvoston asetus rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta (VNA 267/2006).

Lakia rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta on muutettu muutamia kertoja sen voimassaolon aikana. Ensimmäisenä sitä on muutettu muutossäädöksellä 22.12.2009 (1563/2009). Muutos tuli voimaan 1.1.2010. Aikaisemmin lääninhallitukset olivat vastanneet sovittelun järjestämisestä. Sen jälkeen, kun lääninhallitukset muuttuivat aluehallintovirastoiksi vuoden 2010 alusta, niiden tehtävät siirtyivät aluehallintovirastoille. 1.1.2016 voimaan tulleen lakimuutoksen johdosta sovittelupalveluiden järjestämisestä vastaa nykyään Terveyden ja hyvinvoinnin laitos aluehallintovirastojen sijaan. Tämä käy ilmi sovittelulain muutossäädöksestä (680/2015). Muutoksen johdosta myös sovittelutoiminnan järjestämisen valvonta säädettiin Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontaviraston tehtäväksi (HE 329/2014 vp).

Sovittelulain muutos (966/2010) 12.11.2010 koskee sovittelusta aiheutuneiden kulujen korvaamista.

Esityksen tavoitteena on täydentää ja täsmentää rikosasioiden sovittelun määrärahan jakoa koskevia säännöksiä sekä lisätä sovittelulakiin mahdollisuus valtionkorvauksen tasaamiseen palveluntuottajien tarpeen mukaan (HE 92/2010).

Esityksen tarkoituksena on ollut myös yhdenmukaistaa sovittelutoiminnan määrärahojen käyttöä. Tarkoituksena on ollut siis varmistaa sovittelutoiminnan jatkuminen

tarkoituksenmukaisesti ja samoin perustein koko maassa. (HE 92/2010.) Säädös tuli voimaan 1.1.2011.

Lakimuutoksessa (739/2015) laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta 21§ muutettiin seuraavasti:

Sovittelijan ja hänen apulaisensa velvollisuudesta kieltäytyä todistamasta säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 3 momentissa ja 22 §:n 2 momentissa (12.6.2015/739) (SovL 4:21§).

Eli sovittelija ja hänen apulaisensa eivät saa todistaa siitä, mitä he ovat tehtävänsä puolesta saaneet selville, ellei erittäin tärkeät syyt huomioiden asian laatu, todisteen merkitys asian ratkaisemisen kannalta ja seuraukset sen esittämisestä sekä muut olosuhteet vaadi todistamista tai se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, todistamiseen suostu (OK 17:11§).

Uusin muutos sovittelulakiin on (18/2016). Se koskee sovittelulain kolmatta pykälää. Rikoksen ottaminen sovitteluun edellytti ennen, että rikoksesta epäilty tunnustaa tapahtumainkulun pääasialliset tosiseikat. Epäselvyyksien välttämiseksi lakivaliokunta on mietinnössään LaVM 4/2015 katsonut, että sana ”tunnustaa” on parempi muuttaa sanaksi ”vahvistaa”, jotta välttyään väärinkäsityksiltä. (18/2016.)

3. SOVITTELUN HISTORIAA

3.1 Sovittelun juuret

Sovittelu juontaa juurensa kauas historiaan. Sovittelun periaatteet ovat olleet käytössä jo vanhoissa heimoyhteisöissä muun muassa Maorien, Inuiittien ja Amerikan intiaanien keskuudessa. Heimojen tapana on ollut ratkoa ihmisten välisiä riitoja ja rikoksia sovittelemalla. (Flinck 2013, 15.)

Sovittelun periaatteita on nähtävissä suomalaisessakin kulttuurissa ja esimerkiksi kristinuskossa. Sovinnon tekemisen tärkeys näkyy kristillisessä etiikassa, jossa käsitys

oikeudesta tarkoittaa elämistä sovinnossa lähimmäisten kanssa ja rauhan, sovituksen ja anteeksiannon etsimistä (Flinck 2013, 15). Isämeidän rukouksen kohta:

Ja anna meille meidän syntimme anteeksi, niin kuin mekin anteeksi annamme niille, jotka ovat meitä vastaan rikkoneet.

kuvastaa hyvin sovintoon pyrkivää ajatusmaailmaa. Tähän samaan myös nykyaikainen sovittelu pyrkii. Ihmisten väliseen sopuun.

Sovittelutoiminta on kehittynyt aikojen saatossa erilaisten etnisten ja uskonnollisten ryhmien välisten konfliktien kautta. Ihmisten tyytymättömyys oikeusjärjestelmään ja halu tehdä oikeudenkäytöstä inhimillisempää, ovat vieneet sovittelun kehittämistä eteenpäin. Rikosten ja riidan osapuolille on haluttu antaa mahdollisuus osallistua oman asiansa käsittelyyn. Etsimällä itse ratkaisuja, rikoksen tai riidan osapuolet voivat löytää keinoja korvata ja hyvittää vahingot. (Flinck 2013, 15.)

Tuntuukin turhalta käyttää yhteiskunnan resursseja kahden ihmisen välisen riidan tai rikoksen selvittämiseen ja tuomiolle saattamiseen, jos molemmat osapuolet ovat kuitenkin valmiita ja halukkaita sopimaan asian ratkaisemisesta muutoin.

Sovitteluun läheisesti liittyvän Restoratiivisen, eli korjaavan oikeuden menetelmien käyttö on kasvanut kansainvälisesti viimeisten parinkymmenen vuoden aikana. Asiaan ovat vaikuttaneet kansainväliset velvoitteet ja kansalaisyhteiskunnan paine. (Flinck 2013, 15.)

3.2 Sovittelu Suomessa

Jaakko Ojanne on kirjoittanut katsauksen suomalaisen rikos- ja riita-asioiden sovittelun historiaan. Katsaus on toteutettu haastatteleamalla suomalaisia sovittelijoita ja sovittelutoiminnassa mukana olleita.

Katsauksesta käy ilmi, että sovittelutoiminta Suomessa on siis saanut alkunsa vuonna 1983 Länsi-Vantaalla Suomen Akatemian ”Sovitaan -projektin” kokeiluna. Ensimmäiset sovittelut Suomessa on käyty vuonna 1984. Sovittelun tulokset koettiin hyviksi ja tästä

syystä Vantaan Kaupunginvaltuusto vuonna 1985 joulukuussa hyväksyi ”Sovitaan - projektin” osaksi kaupungin sosiaalilautakunnan tehtävää. (Ojanne 2017,6.)

Tästä rohkaistuneina muissa Suomen suurimmissa kaupungeissa käynnistyivät Vantaan mallin mukaiset kokeilut. Sovittelusta tuli vähitellen muissakin kaupungeissa kaupungin ylläpitämiä työmuotoja. Toiminnan järjestäjät vastasivat itse pääasiassa toiminnan rahoittamisesta, sovittelijoiden kouluttamisesta ja toiminnan kehittämisestä. Tätä vaihetta kesti aina vuoteen 2006 asti. (Ojanne 2017,6.)

Sovittelutoiminnassa mukana olevat tahot perustivat Suomen Sovittelun Tuki ry:n vuonna 1990. Yhdistyksen tarkoituksena on edistää ja tukea sovittelutoimintaa valtakunnallisesti. Yhdistys julkaisee Sovittelija-lehteä ja sovitteluun liittyvää koulutus- ja esittelyaineistoa. Lisäksi se on mukana alan järjestöjen valtakunnallisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä. (Iivari 2007, 12.)

Sovittelujärjestelmä vuoteen 2006 asti lailla säätelemätön. Esimerkiksi rikosasioiden sovittelun saatavuuteen nähden väestö ei Suomessa ollut yhdenvertaisessa asemassa. Vain isommat kunnat kykenivät järjestämään sovittelua. Ongelmallista tästä teki se, että vuonna 1991 tulivat voimaan uudenlaiset säännökset toimenpiteistä luopumiselle. Tämä tarkoitti sitä, että jos rikoksen osapuolet olivat saavuttaneet asiassa sovun, asiassa voitiin tehdä syyttämättä tai tuomitsematta jättämispäätös. (Iivari 2007, 9.)

Vuonna 2003 voimaantullut ”laki rikoslain muuttamisesta, 515/2003” oli myös ongelmallinen sovittelun suhteen. Rikoslain yleisiä oppeja muutettiin niin, että sovinnosta tuli rangaistusta lieventävä seikka.

Rangaistuksen lieventämisperusteita ovat: Tekijän ja asianomistajan välillä saavutettu sovinto, tekijän muu pyrkimys estää tai poistaa rikoksensa vaikutuksia taikka hänen pyrkimyksensä edistää rikoksensa selvittämistä (laki rikoslain muuttamisesta, 515/2003 6:6§ 3).

Pienemmissä kunnissa asuvat ihmiset eivät siis olleet tasa-arvoisessa asemassa isommissa kunnissa asuviin verrattuna. Lakiin kun oli selvästi kirjoitettu, että jos osapuolet ovat päässeet asiassa sopuun, se saattoi olla peruste lievemmälle rangaistukselle tai kokonaan syyttämättäjättämiselle.

Yllä mainituista syistä johtuen olikin siis perusteltua turvata sovittelupalvelujen valtakunnallinen saatavuus lailla. Lisäksi lailla tuli myös huolehtia palvelujen laadukkuudesta ja siitä, että sovittelussa hyödynnetään yhdenmukaisia menettelytapoja niin, että sovittelun osapuolien oikeusturva huomioidaan. (Iivari 2007, 9.)

Sovittelulaki säädettiin vuonna 2005. Kun se astui voimaan 1.6.2006, sovittelutoiminnan valtakunnallinen järjestämisvastuu siirrettiin lääninhallituksille, jotka myöhemmin muuttuivat aluehallintovirastoiksi. Valtakunnallinen johdon, ohjauksen ja valvonnan vastuu oli kuitenkin Sosiaali- ja terveysministeriöllä. (Ojanne 2017, 6.)

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (STAKES) sai tehtäväkseen valtakunnallisen rikos- ja riita-asioiden sovittelun kehittämistyön. Vuonna 2010 STAKES:n yhdistyttyä kansanterveyslaitoksen kanssa syntyi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL. (Ojanne 2017, 6.)

Vuonna 2015 lakia rikosten ja eräiden riita-asioiden sovittelusta muutettiin niin, että sovittelutoiminnan valtakunnallinen järjestämisvastuu siirtyi THL:lle vuoden 2016 alussa. Nyt vuoden 2017 alussa 18 palveluntuottajaa tarjoaa rikosten ja riita-asioiden sovittelupalvelua. (Ojanne 2017, 6.)

Rikosasioiden sovittelun neuvottelukunnan tehtävistä säädettiin valtioneuvoston asetuksella rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta 12.4.2006. Tehtäviksi säädettiin muun muassa seurata ja arvioida sovittelun kehitystä ja tutkimusta sekä tehdä kehittämis ehdotuksia. Toimikunnan tehtävänä on myös edistää yhteistyötä sovittelun kehittämisessä eri tahojen kesken. Lisäksi se seuraa ja edistää lain yhdenmukaisten soveltamiskäytäntöjen toteutumista. (VNA 267/2006.)

4. RESTORATIIVINEN OIKEUS

Restoratiivinen oikeus on sovitteluun vahvasti liittyvä käsite. Restoratiivinen oikeus on korjaavaa oikeutta ja se voidaan käsitteenä määrittellä ja tulkita monin tavoin näkökulmasta riippuen. Määrittelyjen taustalla voi olla muun muassa erilaisia ideologioita, juridisia, moraalisia, uskonnollisia, sosiologisia ja poliittisia näkökulmia (Flinck 2013, 16).

Korjaavan oikeuden keskeisiä perusarvoja ovat asianosaisten aktiivinen osallistuminen, aineellisten ja henkisten vahinkojen korjaaminen sekä tekijän vastuunoton mahdollistaminen. Korjaavassa oikeudessa keskeistä on suuntautua tulevaisuuteen. Perusajatuksena on, että rikosseuraamuksen tulee ensisijaisesti olla uhrille aiheutettujen vahinkojen hyvittäminen. Lisäksi korjaavan oikeuden tarkoituksena on palauttaa rikoksen tekijä ja uhri takaisin toimiviksi yhteiskunnan jäseniksi. (Flinck 2013, 16-17.) Korjaavan oikeuden yhtenä tavoitteena on siis, että rikoksen uhri ei tuntisi kaunaa tai pelkoa tekijää kohtaan. Rikoksentekijän taas tulisi ymmärtää tehneensä väärin ja ymmärtää yhteisössä vallitsevat säännöt.

Kun korjaavan oikeuden menettelyä sovelletaan rikosasioiden sovittelussa, siihen liittyy ajatus, että rikoksen tehdessään tekijä ei ole vain rikkonut yhteiskunnan säätämää lakia, vaan hän on loukannut kahden ihmisen välistä suhdetta (Flinck 2013, 17). Tällöin ratkaisuksikaan ei voi riittää vain tekijän saama tuomio ja uhrille maksettava korvaus. Osapuolia on autettava pääsemään sopuun niin, että he voivat mahdollisesti tulla keskenään toimeen vielä tapahtumien jälkeenkin.

Kun asiaa käsitellään sovittelussa, niin tarkoituksena ei siis ole miettiä rikoksen tekijän mahdollista rangaistusta. Sovittelussa tavallisesti molemmat osapuolet tuodaan saman pöydän ääreen ja yritetään yhdessä sovittelijan ohjauksella löytää ratkaisu, jolla rikoksen tekijä voi hyvittää rikoksen uhrille aiheuttamansa vahingot. Vaikka yleisin ja rikkain restoratiivinen metodi onkin se, että osapuolet kohtaavat, voi sovittelija myös toimia välittäjänä, jos osapuolet eivät halua tavata toisiaan (Elonheimo 2010, 27).

Sovittelu edustaa laajempaa restoratiivisen oikeuden (Restorative Justice, RJ) paradigmaa, jonka on nähty tarjoavan vaihtoehdon sekä retributiiviselle että rehabilitatiiviselle rikoskontrollille (Elonheimo 2010, 27).

Retributiivisella rikoskontrollilla tarkoitetaan sitä, että fokus on teossa itsessään ja uhri on tässä tapauksessa toissijainen. Ratkaisuna rikokseen toimii rangaistus. Rehabilitatiivinen rikoskontrolli taas tarkoittaa sitä, että hoidon avulla tekijän elämä pyritään saamaan takaisin kaidalle polulle. Tässäkin tapauksessa uhrin asema on toissijainen ja keskitytään rikoksen tekijään. (Nikula 2012, 35.) Yllä lainatussa virkkeessä Elonheimo siis tarkoittaa,

että restoratiivinen oikeus ja sitä kautta sovittelu tuovat uudenlaisen uhriin panostavan vaihtoehdon periteisempien itse tekoon ja tekijään keskittyvien rikoskontrollien tilalle.

5. RIKOSASIOIDEN SOVITTELU

Rikosasioiden sovittelulla (sovittelu) tarkoitetaan tässä laissa maksutonta palvelua, jossa rikoksesta epäillylle ja rikoksen uhrille järjestetään mahdollisuus puolueettoman sovittelijan välityksellä kohdata toisensa luottamuksellisesti, käsitellä rikoksesta sen uhrille aiheutuneita henkisiä ja aineellisia haittoja sekä pyrkii omatoimisesti sopimaan toimenpiteistä niiden hyvittämiseksi (SovL 1:1§).

Rikosasioiden lisäksi sovittelussa voidaan käsitellä myös sellaisia riita-asioita, joissa vähintään yksi osapuoli on luonnollinen henkilö. Vahingonkorvausvaatimusta koskevan riita-asian ottaminen sovitteluun edellyttää, että riidan kohde ja asiassa esitetyt vaatimukset ovat vähäiset. (SovL 1:1§.) Vaikka riita-asiatkin osittain liittyvät poliisin työhön, niin rajasin ne kuitenkin pois ja keskityn työssäni poliisia enemmän koskevaan rikosasioiden sovitteluun.

Rikosseuraamusjärjestelmä kiinnittää huomionsa rikokseen ja siitä tekijälle seuraavaan rangaistukseen (Flinck 2013, 21). Vahingonkorvaukset määrätään ja tekijä kyllä tuomitaan, mutta silti osapuolet eivät kunnolla kohtaa toisiaan ja eivätkä välttämättä saa selitystä tapahtuneelle. Osapuolet käyvät poliisin kuulusteluissa ja pääsevät kertomaan oman kantansa tapahtumiin ja sitten oikeuden istunnossa keskustellaan vain asianajajan välityksellä ja tuomari päättää tuomiosta. Sovittelu taas mahdollistaa sen, että osapuolet pääsevät keskustelemaan ja jakamaan ajatuksiaan tapahtumien taustalla ja heidän voi olla helpompaa ymmärtää ja käsitellä asiaa.

Sovittelu ei ole lainkäyttöä. Se on oikeusprosessista erillinen menettely, jossa ei oteta kantaa siihen kuka on syyllinen ja kuka syytön. Sovittelussa ei myöskään arvioida sitä seuraako teosta syyte ja millainen rangaistus siitä voidaan tuomita. (Flinck 2013, 22.) Sovittelulla pyritään tuomaan rikoksen osapuolet saman pöydän ääreen ja sopimaan yhteisesti siitä, miten rikoksen johdosta uhrille aiheutuneet henkiset ja fyysiset vahingot voidaan korvata.

Rikosasian tulee täyttää tietyt edellytykset, jotta se voidaan ohjata sovitteluun. Lisäksi sovittelu edellyttää rikoksen osapuolien suostumusta kyseiseen menettelyyn. Suostumuksen voi perua prosessin aikana missä vaiheessa tahansa. (SovL 1:2§.) Sovittelun ei tarvitse päätyä osapuolten väliseen sopuun. Jos jompikumpi osapuoli haluaa peruuttaa suostumuksensa tai sovintoa ei synny, juttu palautuu poliisille ja se käsitellään normaalisti rikosprosessissa. (SovL 3:19§)

Tutkimusten mukaan sovittelu pitkällä aikavälillä vähentää uusintarikollisuutta ja voi parantaa yleisen järjestyksen ylläpitämistä (Flinck 2013, 22).

Sovitteluun liittyvä rikoksen uhrin kohtaaminen ja tekijän vastuunotto vaikuttavatkin varmaan osaltaan rikoskierteen lopettamiseen. Sovittelulla onkin todettu olevan hyvä vaikutus etenkin nuorten kohdalla uusintarikollisuuden katkaisemiseksi (Eskelinen 2005, 159).

Nuori ihminen ei välttämättä osaa ajatella omien tekojensa seurauksia. Jos seuraukset konkretisoituvat ja ne tuodaan suoraan nuoren eteen, voi tyhmyyksissään tehty rikos alkaa kaduttaa. Satakunnan sovittelutoimistolla tekemissani haastatteluissani selvisikin, että jotkut nuoret ovat jopa sanoneet sovittelun olevan paljon käräjäoikeusistuntoa parempi paikka, koska siellä joutuu oikeasti kohtaamaan sen vastapuolen ja katsomaan tätä silmiin.

5.1 Sovittelun edellytykset

Sovittelu voidaan toteuttaa vain sellaisten osapuolten kesken, jotka ovat henkilökohtaisesti ja vapaaehtoisesti ilmaisseet suostuvansa sovitteluun ja jotka pystyvät ymmärtämään sovittelun sekä siinä tehtävien ratkaisujen merkityksen (SovL 1:2).

Sovitteluun osallistuminen on molemmille osapuolille täysin vapaaehtoista (Iivari 2007, 15). Osapuolen ollessa alaikäinen, hänen suostumuksensa lisäksi myös huoltajan tai muun laillisen edustajan tulee suostua sovitteluun. Vajaavaltaiseksi julistettu täysi-ikäinen henkilö voi osallistua sovitteluun, jos hän ymmärtää sovittelun merkityksen ja antaa

henkilökohtaisesti suostumuksensa siihen. (SovL 1:2§.) Ennen suostumuksensa antamista, osapuolille tulee selvittää heidän sovitteluun liittyvät oikeutensa sekä asemansa sovittelussa. Osapuolet voivat peruuttaa suostumuksensa koska tahansa ja sovittelu tulee keskeyttää välittömästi, jos näin käy. (Iivari 2007, 15.)

Alaikäiseen kohdistunutta rikosta, jossa uhrilla on rikoksen laadun ja ikänsä puolesta erityinen suojeluntarve, ei saa ottaa soviteltavaksi. Silloin, kun rikosta ei voida ottaa soviteltavaksi, ei myöskään siitä johtuvaa vahingonkorvausta voida sovittaa. (SovL 1:3§.) Esimerkiksi aikuisen lapsen kohdistama seksuaalinen hyväksikäyttö tai pahoinpitely on sellainen tapaus, jossa osapuolia ei ole mahdollista saattaa samalle tasolle sovittelun avulla. Osapuolien on kuitenkin kyettävä ymmärtämään sovittelussa tehtyjen ratkaisujen merkitys ja nuoren lapsen kohdalla se ei luultavastikaan toteutuisi.

Sovittelussa voidaan käsitellä rikoksia, joiden arvioidaan soveltuvan soviteltaviksi, kun otetaan huomioon rikoksen laatu ja tekotapa, rikoksesta epäillyn ja uhrin keskinäinen suhde sekä muut rikokseen liittyvät seikat kokonaisuutena (SovL 1:3§.)

Esimerkiksi, toistuvia pahoinpitelyjuttuja ei voida ottaa soviteltavaksi, koska voidaan katsoa, että sovittelusta ei ole enää apua pahoinpitelyiden toistuvuuden vuoksi. Myöskään lähisuhdeväkivalta juttuja ei aina voida ottaa soviteltavaksi.

Sovittelu edellyttää sitä, että rikoksesta epäilty vahvistaa tapahtumainkulun pääasialliset tosiseikat. Tekijän ei kuitenkaan tarvitse myöntää syyllistyneensä rikokseen asiassa. Sovittelun tulee myös olla uhrin edun mukaista. (SovL 1:3§.)

5.2 Sovittelualoite

Aloitteen sovittelusta voi tehdä, rikoksen uhri tai rikoksesta epäilty, poliisi- tai syyttäjäviranomainen tai joku muu viranomainen. Muita viranomaisia voisi olla esimerkiksi sosiaali- tai kouluviranomainen. (Flinck 2013, 89.) Poliisi- tai syyttäjäviranomaisen tulee tiedottaa osapuolille mahdollisuudesta sovitteluun ja ohjata henkilöt sovittelun pariin, jos edellytykset täyttyvät (SovL 3:13§).

Poliisihallituksen antaman rikos ja riita-asioiden sovittelua koskevan ohjeen mukaan poliisin tulee tiedottaa osapuolille sovittelun mahdollisuudesta jo esitutkinnan varhaisessa vaiheessa, jos poliisimies arvioi asian soveltuvan sovitteluun. Osapuolille kerrotaan mitä sovittelu tarkoittaa ja heille voidaan antaa sovittelua koskeva esite, joka löytyy osoitteesta www.thl.fi/sovittelu. (Poliisihallituksen ohje 2020/2013/4355 2013, 2-3.)

Kuulusteluiden yhteydessä on tapana kysyä asiakkaalta, että onko tämä halukas rikoksen käsittelyyn sovittelussa ja että antaako tämä luvan lähettää tarvittavan esitutkinta-aineiston sovittelutoimistoon. Tässä kohdassa riittää, että henkilö suostuu sovitteluun. Esitutkinta-aineistoa ei ole pakko lähettää sovittelutoimistoon, jos asianosainen ei niin halua. Asian sisältö selviää kyllä sovittelun yhteydessä muutenkin. Yleisesti ottaen taitaa kuitenkin olla niin, että jos osapuoli suostuu sovitteluun, hän kyllä suostuu esitutkinta-aineiston lähettämiseenkin.

Poliisi voi harkita rikosasian sovittelua myös ennen minkään esitutkintatoimenpiteiden suorittamista. Satakunnan sovittelutoimiston sovittelun ohjaaja Anu Aho on vuonna 2012 tehnyt opinnäytetyön sovittelutoiminnan ja poliisin yhteistyön kehittämiseksi, jossa hän on muun muassa koonnut listan asioista, jotka poliisi voisi ottaa huomioon miettiessään jutun soveltuvuutta sovitteluun.

Kun poliisi arvioi asian soveltuvuutta sovitteluun, se voisi sovittelulomakkeen avulla käydä tiettyjä asioita jo hyvin varhaisessa vaiheessa esitutkintaa läpi. Eli onko kyseessä nuorten juttu, lievä rikosasia, asianomistajarikos, riita-asia tai myönnetty ja selkeä virallisen syytteen alainen rikos (Aho 2012).

Jos jokin yllämainitun listan kohdista täytyisi, poliisi olisi asianosaisiin puhelimitse yhteydessä ja kertoisi heidän asemansa esitutkinnassa ja kysyisi suostumukset sovitteluun ja että saako esitutkinta-aineiston lähettää sovittelutoimistoon. Jos osapuolet vastaisivat myöntävästi, lain vaatimat edellytykset sovittelulle olisi täytetty. Asia olisi siis täysin valmis soviteltavaksi. (Aho 2012.) Nämä toimenpiteet eivät vaatisi kovin montaa minuuttia poliisin työajasta ja jutun saisi täten siirrettyä sovittelutoimiston hoidettavaksi.

Poliisi voi ohjata tutkittavana olevan jutun sovitteluun myös kysymättä osapuolien suostumuksia ja tekemättä mitään esitutkintatoimenpiteitä. Jos poliisimies katsoo jutun

olevan laadultaan sellainen, että sovittelun edellytykset täyttyvät, hän voi ohjata jutun suoraan sovitteluun. Tällaisessa tapauksessa sovittelutoimisto on yhteydessä rikoksen osapuoliin ja kysyy näiltä suostumukset. Juttu palautuu takaisin poliisille, jos osapuolet eivät halua sovitteluun.

Rikoksen uhrin tai tekijän ollessa alaikäinen, voi sovittelualoitteen tehdä myös alaikäisen osapuolen huoltaja tai muu laillinen edustaja. Täysi-ikäisen vajaanvaltaiseksi julistetun puolesta aloitteen voi tehdä tämän laillinen edustaja. (SovL 3:13§.)

Jos kyseessä on väkivaltarikos, joka on kohdistunut rikoksesta epäillyn puolisoon, lapseen, vanhempaan tai muuhun heihin rinnastettavaan läheiseen, voi sovittelualoitteen tehdä ainoastaan poliisi- tai syyttäviviranomainen (SovL 3:13§). Tämä johtuu siitä, että osapuolien läheisen suhteen vuoksi ei voida olla varmoja siitä, onko sovittelualoite todellisuudessa osapuolten yhteinen päätös vai liittyykö asiaan esimerkiksi painostusta. Poliisin ja syyttäviviranomaisen tulee miettiä tätäkin puolta harkitessaan sovittelun mahdollisuutta asiassa.

Poliisin on aina tiedotettava rikoksen osapuolille sovittelun mahdollisuudesta (Poliisihallituksen ohje 2013, 3).

Poliisin tulee myös arvioida rangaistusmääräysmenettelyssä käsiteltävien rikosten mahdollista soveltuvuutta sovitteluun. Myös sellaisissa tapauksissa, joissa poliisi antaisi rikoksesta epäillylle rangaistusvaatimuksen suppeassa esitutkinnassa. Mikäli osapuolet haluavat sovitteluun ja rikos muutenkin soveltuu soviteltavaksi, asiasta kirjataan rikosilmoitus ja se ohjataan sovitteluun. (Poliisihallituksen ohje 2013, 3.)

Edellä mainituissa rangaistusmääräysmenettely tapauksissa ei kuitenkaan tarvitse tiedustella halukkuutta sovitteluun, jos rikoksen asianomistajana on oikeushenkilö ja se on tietoinen sovittelun mahdollisuudesta ja sillä on pysyväissuostumus rangaistusvaatimusmenettelyyn. Myöskään liikenne rikostapauksissa sovitteluun ohjaaminen ei ole tarpeen, jos asianomistaja suostuu rangaistusvaatimusmenettelyyn, koska näissä tapauksissa rangaistussäännösten ensisijainen tarkoitus on kuitenkin liikenneturvallisuuden suojaaminen. (Poliisihallituksen ohje 2013, 3-4.)

Sovittelualoite otetaan käsiteltäväksi sellaisessa sovittelutoimistossa, jonka alueella joku osapuolista asuu. Paikan tulee olla myös sellainen, jossa sovittelu voi olosuhteet huomioon ottaen tapahtua joustavasti. aloite voidaan käsitellä myös siinä sovittelutoimistossa, jonka toimialueella kyseinen rikos on tapahtunut. (SovL 3:14§.)

Joissakin tapauksissa sovittelu voidaan hoitaa myös puhelimitse. Suorittamani haastattelun yhteydessä kävi ilmi, että puhelimitse hoidettava sovittelu voisi olla esimerkiksi tapaus, jossa yksi henkilö on tehnyt kotonaan tietokoneella lieviä petoksia. Asianomistajat ovat kotoisin joka puolelta Suomea ja korvausvaatimukset pieniä. Tällaisessa tapauksessa ei olisi järkeä saattaa kaikkia asianosaisia saman pöydän ääreen sovittelemaan.

5.3 Sovitteluun soveltuvat rikokset

Laissa ei ole erikseen määritelty sellaista rikostyyppiä, jota ei voitaisi sovittaa. Sovitteluun soveltuvat niin asianomistaja rikokset, kuin myös virallisen syytteen alaiset rikokset. Sovittelun mahdollisuutta miettiessä tulee kuitenkin huomioida sovittelun hyöty rikoksen osapuolille. Sovittelussa ei yleensä kuitenkaan käsitellä rikoksia, joihin liittyy järjestäytyynyttä rikollisuutta tai jotka ovat tekemuodoltaan törkeitä.

Stakesin tutkimuspäällikkö Juhani Iivari on kuitenkin sanonut, että sovittelu voisi toimia erinomaisesti myös vakavien rikosten kohdalla. Syynä tähän on se, että väkivaltarikosten uhrin eivät yleensä missään muussa tilanteessa pääse kohtaamaan tekijää kasvokkain. Kohtaamisella saattaa olla tärkeä merkitys uhrin toipumiselle ja tekijällä taas on mahdollisuus ottaa henkilökohtaisesti vastuu teoistaan.

Muualla maailmassahan sovotellaan aika rajujakin rikoksia. Yhdysvalloissa sovotellaan murhia tuomion julistamisen jälkeen, ja Belgiassakin lapsenmurhatapauksia. -Juhani Iivari (Poliisi TV 4.10.2007.)

Sovittelun ohjaajille tekemissäni haastatteluissa tuli myös ilmi, että jos soviteltavaksi tulee jokin sellainen rikos tai riita-asia, joka on vain niin monimutkainen ja vaatisi jonkin tietyn alan erityisosaamista ja johon sovittelijoiden tietotaito ei vain yksinkertaisesti riitä, niin sellaista ei sovittaa. Sellaiset asiat ovatkin järkevämpää hoitaa muuta kautta jo asiakkaidenkin oikeusturvan kannalta.

5.4 Lähisuhdeväkivalta sovittelussa

Lapin yliopiston tutkija Tiina Qvist on sitä mieltä, että lähisuhdeväkivalta tapaukset tulisi ohjata suoraan erilaisiin palveluihin, joista osapuolet saisivat apua. Qvist sanoo, että sovittelulla ei pystytä katkaisemaan väkivallan kierrettä, mikäli väkivaltaisesti käyttäytyvän ongelmia ei tunnisteta. Qvistin mukaan tällaisissa tapauksissa uhri on erityisen haavoittuvassa asemassa luottamuksellisen suhteen vuoksi. (Tutkijanäkemyks: Sovittelu ei katkaise lähisuhteiden väkivaltakierrettä, Talentia-lehti 25.6.2015.)

Lakivaliokunnan mietintö 13/2005:ssä otetaan kantaa lähisuhdeväkivallan sovitteluun. Valiokunnan mielestä on perusteltua, että lähisuhdeväkivalta tapauksissa sovittelualoite on viranomaisaloitteista. Lähisuhdeväkivalta tapauksissa on suurempi riski, että rikoksen uhri on painostettu suostumaan sovitteluun. Muutenkin tällaisten tapausten tuleminen viranomaisten tietoon on hyvä asia, koska näin heille muodostuu kokonaiskuva esimerkiksi väkivallan toistuvuudesta. Valiokunta pitää myös tärkeänä sitä, että sovittelualoitetta tekevä poliisi- tai syyttäjäviranomainen olisi myös yhteydessä sosiaaliviranomaiseen tilanteen selvittämiseksi. (LaVM 13/2005 vp.)

Lähisuhdeväkivallan sovitteleminen onkin ongelmallista juuri siksi, koska ei voida olla täysin varmoja siitä, liittyykö asiaan mahdollisesti painostusta ja onko uhri vilpittömästi sitä mieltä, että sovittelu on oikea ratkaisu. Mielestäni on kuitenkin hyvä, että lähisuhdeväkivaltaakin voidaan sovittaa. Poliisi ja syyttäjä tekevät kuitenkin ensin oman harkintansa siitä, sovitellaanko juttua vai ei. Tämän jälkeen, kun sovittelualoite on tullut sovittelutoimistoon, sovittelutoimisto tekee vielä oman arvionsa siitä, kannattaako juttua sovittaa. Vaikka juttu soviteltaisiinkin ja asianomistaja luopuisikin rangaistusvaatimuksestaan, on rikos silti virallisen syytteen alainen ja se menee sovinnosta huolimatta syyttäjälle syyteharkintaan.

5.5 Sopimus ja syyteoikeus

Jos sovittelun osapuolet pääsevät sopuun, niin sovittelun lopuksi laaditaan sopimus, jonka kumpikin osapuoli allekirjoittaa. Sopimuksessa on voitu sopia mahdollisista vahingonkorvauksista tai muista asioista. Sopimukseen voidaan myös kirjata, että luopuuko asianomistaja rangaistusvaatimuksestaan. Se voidaan myös kirjata niin, että uhri luopuu rangaistusvaatimuksestaan vasta sitten, kun vahingonkorvaukset on maksettu.

Sovittelijan tehtävänä on arvioida sovittelun tuloksena syntynyttä sopimusta ja tarpeen vaatiessa keskustella sen kohtuullisuudesta osapuolten kanssa. Jos sovittelija epäilee, että osapuolten tekemässä sopimuksessa ei ole kaikki kohdallaan, tämän tulee arvioida, että toteutuvatko sopimuksen edellytykset. Sovittelijan tulee miettiä, että ymmärtävätkö osapuolet mitä ja mistä ovat sopimassa. (Flinck 2013, 59.)

Sovittelutoimisto lähettää sovittelualoitteen tehneelle viranomaiselle tiedon sovittelun kulusta ja lopputuloksesta. Poliisin ja syyttäjän on kuitenkin tärkeää tietää, millaiseen sopimukseen sovittelussa on päädytty. Samoin poliisin ja syyttäjän on hyvä tietää millä tavalla sopimus on syntynyt ja mihin tosiseikkoihin se perustuu. (Flinck 2013, 117.)

Jos asianomistaja on asianomistajarikoksen sovittelussa luopunut rangaistusvaatimuksestaan, niin poliisi lopettaa esitutinnan saattamatta sitä syyteharkintaan. Muussa tapauksessa juttu menee syyttäjälle syyteharkintaan ja syyttäjä lähettää päätöksensä osapuolille kirjallisena. (Flinck 2013, 117-118.)

5.6 Esitutinnan rajoittaminen ja syyteharkinta

Syyttäjän tehtävänä on nostaa rikoksesta syyte ja ajaa sitä (ROL 1:2§).

Syyttäjän tehtävä on siis tehdä syyteharkinta ja nostaa rikoksesta syyte tai tehdä syyttämättäjättämispäätös. Rikosasioiden sovittelulla voi olla suuri merkitys syyttäjän päätöksen kannalta.

Jos rikoksen osapuolet pääsevät sovintoon, voi asianomistaja perua oman rangaistusvaatimuksensa. Asianomistaja voi myös jättää rangaistusvaatimuksensa

voimaan, jolloin poliisin on suoritettava asiassa esitutkinta ja saatettava asia syyttäjälle syyteharkintaa varten. Sama tilanne on myös, jos on soviteltu virallisen syytteen alaista rikosta. Virallisen syytteen alaisen rikoksen ollessa kyseessä, poliisin tulee toimittaa esitutkinta, vaikkei asianomistaja vaatisikaan rangaistusta. Tällaisia rikoksia ovat esimerkiksi pahoinpitelyt.

Esitutkintalain mukaan poliisilla on kuitenkin mahdollisuus esittää syyttäjälle esitutkinnan rajoittamista, jos sen edellytykset täyttyvät. Esitutkintalain 3 luvun 10 §:ssä sanotaan seuraavaa:

Syyttäjä voi tutkinnanjohtajan esityksestä päättää, ettei esitutkintaa toimiteta tai että se lopetetaan, jos syyttäjä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 7 tai 8 §:n taikka muun vastaavan lainkohdan nojalla tulisi jättämään syytteen nostamatta eikä tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi syytteen nostamista.

Pykälässä sanotaan myös, että jos jo suoritettujen esitutkintatoimenpiteiden perusteella olisi varsin todennäköistä, että syyttäjä päätyisi jonkin edellä mainitun syyn takia syyttämättäjättämispäätökseen, voidaan esitutkinta lopettaa syyttäjän päätöksellä. (ETL 3:10§.)

On myös mahdollista, että tutkinnanjohtaja ei ole esittänyt tutkittavana olevaa juttua sovinnosta huolimatta rajoitettavaksi ja esitutkinta on suoritettu loppuun ja juttu on lähetetty syyttäjälle syyteharkintaa varten. Oikeuden käynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 8 §:ssä sanotaan muun muassa, että jollei tärkeä yleinen tai yksityinen etu muuta vaadi, syyttäjä voi jättää syytteen nostamatta, jos oikeudenkäyntiä ja rangaistusta olisi pidettävä kohtuuttomina tai tarkoituksettomina ottaen huomioon rikoksesta epäillyn ja asianomistajan välillä saavutettu sovinto (ROL 1:8§).

Edellä mainitussa pykälässä yleinen etu tarkoittaa sitä, että rikosasia on laadultaan sellainen, että järjestelmän luottamuksen ylläpitäminen edellyttää rikosepäilyn tutkimista. Yksityisellä edulla taas voidaan tarkoittaa esimerkiksi asianomistajan vahingonkorvausintressiä. Tätä arvioitaessa, on otettava huomioon muun muassa vahingonkorvausten suuruus ja osapuolten taloudelliset olot. (Väätäinen 2014, 34-35.)

5.7 Sovittelupalvelujen tuottaminen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) vastaa siitä, että sovittelupalveluja on saatavilla asianmukaisesti toteutettuna koko maassa. Aikaisemmin palvelujen tuottamisesta vastasivat lääninhallitukset ja aluehallintovirastot. Sovittelupalvelujen järjestämistä valvoo sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (VALVIRA)

THL voi tehdä esimerkiksi kunnan kanssa toimeksiantosopimuksen, jolla kunta sitoutuu tuottamaan sovittelupalvelua omalla alueellaan ja tilanteesta riippuen myös mahdollisesti muidenkin kuntien alueella. Sopimusta ei välttämättä tarvitse tehdä kunnan kanssa, vaan se voidaan tehdä myös jonkin muun julkisen tai yksityisen palveluntuottajan kanssa, joka sitoutuu järjestämään palvelun niin kuin laissa edellytetään. Sovittelusta aiheutuvat kulut korvataan valtion varoista. Jollei THL saa sopimusta aikaiseksi kunnan tai muun palveluntarjoajan kanssa, sen tulee järjestää sovittelupalvelut itse. Joko palkkaamansa henkilöstön avulla tai muulla sopivaksi katsotulla tavalla. (SovL 1:8§.)

Sen lisäksi, että THL tekee sopimukset palveluiden tuottamisesta ja ohjaa ja valvoo palveluita tuottavia sovittelutoimistoja, se myös huolehtii henkilöstön täydennyskoulutuksen järjestämisestä. THL jakaa jokaiselle sovittelutoimistolle valtion niille myöntämän korvauksen sovittelupalveluiden järjestämisestä. Lisäksi THL seuraa ja tutkii sovittelun toteutumista valtakunnallisesti ja kokoaa tilastoa rikos- ja riita-asioidensovitteluun liittyen. (LaVM 4/2015.)

5.8 Vapaaehtoisen sovittelijan tehtävä

Laissa rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta sovittelija määritellään seuraavasti:

tehtävään koulutettua henkilöä, joka hoitaa yksittäisiä sovittelutehtäviä sovittelutoimiston ohjauksen ja valvonnan alaisena (SovL 1:4:2§).

Lisäksi laissa sanotaan, että sovittelijana voi toimia henkilö, joka on suorittanut sovittelutoimintaan perehdyttävän koulutusjakson ja jolla muutoin on sellainen koulutus, taito ja kokemus, jota tehtävän asianmukainen hoitaminen edellyttää, ja joka on muutoin

tehtävään soveltuva. henkilön ottamisesta sovittelijaksi päättää sovittelutoiminnan vastuuhenkilö. (SovL 2:10§.)

Sovittelijat eivät käytä asiantuntijavaltaa eikä heidän ammatillista taustaansa korosteta. Vapaaehtoisina toimivat sovittelijat edustavat omaa yhteisöään ja ovat tasavertaisia kansalaisia sovittelun osapuolien kanssa. (Flinck 2013, 27.) Tasa-arvoisuus korostuu siinä, että jos osapuolet eivät pääse sopuun, ei myöskään sovittelija voi asiaa ratkaista (Iivari 2007, 27).

Sovittelijan tehtävät on määritelty laissa rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta. Näitä tehtäviä ovat: Sovittelutapaamisten järjestäminen, sovittella puolueettomasti kaikkia osapuolia kunnioittaen, auttaa osapuolia löytämään molempia tyydyttävät ratkaisu rikoksen uhrille aiheutuneiden henkisten ja aineellisten haittojen korvaamiseksi, antaa osapuolille tietoa saatavilla olevasta oikeusavusta ja muista palveluista, laatia syntyneestä sopimuksesta asiakirja ja allekirjoittaa se sekä sovittelun päätyttyä toimittaa siitä selostus sovittelutoimistolle. (SovL 3:17.)

Sovittelijan tehtävänä on varmistaa koko sovitteluprosessin ajan, että toiminta täyttää sille laissa säädetyt edellytykset ja on säädösten ja ohjeiden mukaista (Flinck 2013, 57).

Sovittelijan tehtävä on keskeyttää sovittelu välittömästi, jos toinen osapuoli sitä haluaa tai jos sovittelijalla on syytä epäillä, että toisen osapuolen suostumus ei ole vapaaehtoinen (SovL 3:19§).

6. MITÄ POLIISIN OLISI HYVÄ TIETÄÄ SOVITTELUSTA?

Minulla oli opinnäytetyössäni tarkoitus selvittää, mitä rikosasioiden sovittelu on. Toiseksi tarkoitus oli selvittää, että mitä poliisin tulisi tietää rikosasioiden sovittelusta. Kolmanneksi selvitin myös, että miten poliisin olisi hyvä tarjota sovittelua asiakkaalle ja miten poliisi voisi hyötyä rikosten sovittelusta. Mielestäni onnistuin saamaan ihan hyviä vastauksia kysymyksiini.

Satakunnan sovittelutoimiston sovittelun ohjaajat vaikuttivat olevan hyvin innoissaan tästä opinnäytetyöstä ja olivat tosissaan valmiita auttamaan työhöni liittyvien kysymyksiä kanssa. Molemmat heistä ovat toimineet jo yli kymmenen vuotta sovittelun ohjaajina ja heidän kokemuksensa paistoi läpi vastauksista.

Kun kysyin sovittelun ohjaajilta, että mitä poliisin tulisi heidän mielestään tietää rikosasioiden sovittelusta, sain monipuolisia vastauksia. Vastauksissa korostui kuitenkin se, että sovittelu on normaaliin rikosprosessiin verrattuna inhimillisempi, nopeampi ja maksuton vaihtoehto.

6.1 Mitä poliisin tulisi tietää sovittelusta?

Haastattelussa yhtenä teemana oli, että mitä toimenpiteitä poliisin tulisi jutulle tehdä enne sovittelutoimistoon lähettämistä. Tekemieni haastattelujen perusteella ainakin Satakunnassa vaikuttaisi olevan hieman asemakohtaisia eroja siinä, että mitä jutuille on tehty ennen, kun ne tulevat sovittelutoimistoon. Lopputulos kuitenkin oli, että juttuja kannattaisi lähettää sovitteluun matalalla kynnyksellä, jos poliisi vain katsoo sovittelun edellytysten täyttyvän.

Kokemäeltä tulee pääasiassa sellaisia Juttuja, joille ei ole tehty muuta kuin kirjattu vain rikosilmoitus ja joiden osapuoliin ei ole vielä oltu yhteyksissä. Raumalta taas tulee enemmän sellaisia juttuja, että asiakkaille on ilmoitettu ensin sovittelusta. Porissa sitten vaikuttaisi olevan monenlaista käytäntöä.
-Haastateltava 2

Vaihtelee tosi paljon tutkijakohtaisesti ja joskus tapauskohtaisesti. Varsinkin selkeämissä tapauksissa monet tutkijat laittavat jutut jo ilmoituksen vastaanottamisen jälkeen sovitteluun. Meidän mielestämme se on ihan hyvä asia. – Haastateltava 1

Laki rikos ja eräiden riita-asioiden sovittelusta kuitenkin antaa ymmärtää, että poliisin tulisi kysyä rikoksen osapuolilta suostumukset ennen sovitteluun lähettämistä. SovL 3:13§:ssä sanotaan:

poliisi- tai syyttäviviranomaisen tulee tiedottaa rikoksesta epäilylle ja rikoksen uhrille sovittelumahdollisuudesta ja ohjata heidät sovitteluun, jollei tämän pykälän 2 momentista muuta johdu (SovL 3:13§).

Haastateltava 2 kertoi haastattelussa, että hänen mielestään tällainen tapa, jossa suostumuksia ei vielä ole kysytty, ei ole kuitenkaan haitannut heidän toimintaansa sovittelutoimistossa. He ovat asiakkaisiin joka tapauksessa yhteydessä ennen sovittelun aloittamista ja asiakkaat monesti kyllä tietävät mistä on kyse, vaikkei poliisi olisikaan heille vielä ilmoittanut tehdystä rikosilmoituksesta ja heidän asemastaan rikosjutussa.

1.10.2017 rikosten esikäsittely-yksikkö (REK) aloitti toimintansa koko Lounais-Suomen poliisilaitoksen alueella. Nykyään siis lähes kaikki rikosilmoitukset menevät ensin esikäsittely-yksikölle ja sieltä ne jaetaan tutkijoille tai lähetetään sovitteluun tai tehdään muita toimenpiteitä. Esikäsittely-yksikön kautta sovittelutoimistoon tulevissa jutuissa ei ole enää asiaa tutkivan poliisimiehen yhteystietoja eikä rikoksen osapuolilta ole vielä kysytty suostumuksia sovitteluun.

Tämä on nyt mielenkiintoista, kun tulee tämä rikosten esikäsittely-yksikkö, eli siellä tullaan tekemään juuri niin kuin Kokemäellä on tehty. Eli asianosaisiin ei olla yhteydessä ennen jutun lähettämistä sovitteluun. Koen, että se ei ole haitannut meidän työskentelyä, vaikka sitä suostumusta ei olisikaan kysytty.

-Haastateltava 2

Tällaisissa tapauksissa sovittelutoimisto sitten vain muokkaa heidän asiakkaille lähettämäänsä kirjepohjaa niin, että asiakkaalle selviää mistä asiasta rikosilmoitus on tehty ja missä asemassa asiakas itse on kyseisessä jutussa. Molemmat haastateltavat siis korostivat, että juttuja kannattaa laittaa soviteltaviksi matalalla kynnyksellä. He kyllä lähettävät jutut sitten takaisin, jos niitä ei voida sovitella.

6.2 Sovittelun tarjoaminen asiakkaalle

Toisena teemana haastattelussa oli, että miten poliisin olisi hyvä "myydä" sovittelu asiakkaalle. Tähän liittyen nousi esiin useampia asioita, joista eniten kuitenkin korostui se, että sovittelu on huomattavasti normaalia rikosprosessia nopeampi vaihtoehto. Jos

tavallinen rikosprosessi kestää vähän rikoksesta riippuen 1,5-2 vuotta, niin sovittelussa asia tulee käsitellyksi keskimäärin 2-3 kuukaudessa. Sovittelulla saatetaan myös pystyä poistamaan rikoksen johdosta aiheutuneita pelkotiloja ja mahdollisten vahingonkorvauksien saaminenkin saattaa olla sovittelun kautta todennäköisempää kuin tuomioistuinkäsittelyn kautta.

Kaikkein tärkein, mitä asiakkaiden kanssa olen puhunut, niin on se, että asia tulee nopeammin käsiteltyä. Se on minusta sellainen, mitä kautta itse lähtisin markkinoimaan -Haastateltava 2

Sovittelun ohjaajat kertoivat haastattelussa myös, että joillakin ihmisillä tuntuu olevan sovittelusta sellainen käsitys, että rikoksella aiheutettuja vahinkoja sovitellaan pienemmiksi ja rikoksen tekijä pääsee pälkähästä saamatta kunnan rangaistusta.

Nimenä sovittelu on harhaanjohtava joillekin ihmisille. Joillekin tulee ensimmäisenä mieleen, että jotenkin pienennetään sitä vastuuta. Se ei ole ollenkaan tarkoitus. Jotkut, joilla ei ole ollenkaan kokemusta sovittelusta, niin saattavat myös ajatella, että se on jotenkin niin kuin villaisella painamista tai kevyempi käsittely. Ei ole. -Haastateltava 1

Sovittelussa ei kuitenkaan pyritä vähättelemään tapahtunutta rikosta ja tällaista ajatusmaailmaa tulisi pyrkiä poistamaan ihmisten mielistä. Sovittelussa pyritään siihen, että osapuolet yhdessä saavat sovittua sellaisen ratkaisun, johon molemmat ovat tyytyväisiä. Sovittelijan tehtävä on sitten valvoa, että sopimus syntyy molempien osapuolten tahdosta.

Haastattelussa korostui myös se, että sovittelu on molemmille osapuolille täysin maksutonta. Käräjäoikeusistuntoon saattaa kuulua todistelukustannuksia ja muita oikeudenkäyntikuluja, mutta sovittelu on valtion tarjoamaa ja ilmaista.

Sovittelun inhimillisuus nousi myös esiin. Toisin kuin ehkä vähän kasvottomaksikin koettu viranomaiskäsittely poliisikuulusteluineen ja käräjäoikeus istuntoineen, sovittelu palauttaa jutun ratkaisemisen takaisin osapuolille itselleen. Osapuolet kohtaavat toisensa silmästä silmään. Asianomistaja pääsee kertomaan rikoksen johdosta aiheutuneista kuluista ja

kärsimyksestä ja rikoksesta epäilty taas voi avata asianomistajalle syitä, mitkä johtivat rikoksen tekemiseen.

Asianomistajat on esimerkiksi kertonut, että tekijän kohtaaminen sovittelussa on vähentänyt pelkoja, jotka ovat syntyneet tapahtumien johdosta. Jos vaikka kotiin on murtauduttu tai päälle on käyty, niin siitä jää helposti sellainen tunne, että omaa koskemattomuutta on loukattu. Sitten tekijästä jää sellainen ”mörkö” joka saattaa rajoittaa ihan arkielämää. Sitten kun sovittelussa istutaan saman pöydän ääreen, niin sitä tajuaakin, että se vastapuolikin on vain ihan tavallinen ihminen. -Haastateltava 1

Haastattelussa tuli myös ilmi, että vahingonkorvauksien maksaminen uhrille saattaisi olla yleisempää, jos asia on hoidettu sovittelun kautta. Tämä on tietysti ihan ymmärrettävää. Rikoksen tekijä pääsee sovittelussa itse sopimaan uhrin kanssa korvauksista. Itse kasvatusten sovitut korvaukset on varmasti helpompi kokea oikeudenmukaisiksi verrattuna tuomioistuimen määräämiin.

En osaa mitään tarkkaa lähdettä sanoa, mutta muistaakseni jossain vaiheessa on tehty tällainen haarukointi, millä tavalla asianomistajat saavat korvauksiaan, niin sovittelun kautta korvaukset tulivat jopa todennäköisemmin maksettua, kuin mitä käräjäoikeus on tuominnut. - Haastateltava 1

Haastatteluissa tuli esille myös se, että vaikka osapuolet ryhtyisivätkin sovitteluun, niin siinä ei ole mitään hävittävää. Ainoastaan sovitteluistuntoon kulunut aika. Asian voi käsitellä sovittelussa ja rangaistusvaatimusta ei siltikään tarvitse vetää pois, joten juttu on sovittelusta huolimatta mahdollista saattaa käräjäoikeuden käsiteltäväksi.

Miten sovittelua olisi siis hyvä tarjota asiakkaalle? Ainakin voisi olla hyvä kertoa, että sovittelu on huomattavasti nopeampi vaihtoehto normaaliin rikosprosessiin verrattuna. Sovittelu on myös käsitelynä inhimillisempi. Asioista pääsee oikeasti sopimaan vastapuolen kanssa. Vahingonkorvauksiakin on ehkä sovittelun kautta mahdollista saada todennäköisemmin.

6.3 Mitä hyötyä sovittelusta voi olla poliisille?

Sovittelu on hyvä väline tutkinnassa työskenteleville poliisimiehille. Ilman sen suurempia toimenpiteitä, sovitteluun on mahdollista lähettää kaikki sellaiset rikokset, joissa sovittelun edellytykset katsotaan täytyneeksi. Tällä tavalla tutkijalle jää enemmän aikaa keskittyä kiireellisempiin ja vaativampiin juttuihin. Miksi siis jättää käyttämättä tällainen keino, kun se kerran on mahdollista. Jos juttu taas palautuu sovittelusta takaisin, niin sitten sille voi tehdä ne toimet, mitä pitääkin. Tällä tavalla vain säästyy turhalta työltä.

Näyttää siltä, että jotkut poliisit on ainakin huomannut sen, että saattaa sitä omaa työtaakkaa keventää ja vapauttaa omia resursseja sellaisiin asioihin, mitä on välttämätöntä tehdä itse. – Haastateltava 1

Vaikka opinnäytetyöni koskeekin vain rikosasioiden sovittelua, niin joskus myös riita-asiat saattavat koskettaa poliisin arkea. Kenttätyössä tai vaikka ilmoitustenvastaanotossa työskentelevän poliisimiehen voisi olla hyvä olla tietoinen sovittelun mahdollisuudesta. Itse muistan ainakin oman työharjoitteluni aikana, kun olin ilmoitustenvastaanotossa kolmen viikon jaksolla, niin siellä tuli vastaan useampiakin naapuririitoihin liittyviä tapauksia, joissa ei ainakaan vielä silloin ollut tapahtunut rikosta. Jos asiassa ei ole tapahtunut rikosta, niin ei poliisi siitä silloin rikosilmoitustakaan tee, joten asia ei poliisille kuulu.

Jos vain olisin silloin tiennyt, niin tällaisia henkilöitä olisi suoraan voinut ohjeistaa olemaan yhteydessä sovittelutoimistoon. Sovittelun avulla asiaan puuttumisella voitaisiin riita saada sovittua ja mahdollisesti estettyä tilanteen kärjistyminen siihen pisteeseen, että jokin rikos joskus toteutuu. Poliisilaissa sanotaankin, että yksi poliisin tehtävistä on ennalta estää rikoksia (PoL 1:1§). Nämä tilanteet saattaisivat olla sellaisia, että kyseistä pykälää voisi toteuttaa.

7. POHDINTAA

Omasta mielestäni onnistuin tuomaan työssäni kohtalaisen hyvin esille rikosasioiden sovittelua poliisin näkökulmasta. Rikosasioiden sovittelusta löytyy melko paljon kirjallisuutta, mutta ne ovat pääasiassa sovittelun oppaita tai muuta kirjallisuutta. Niissä keskitytään kuvaamaan sovittelua lähinnä sovittelun osapuolien tai sovittelijoiden näkökulmasta. En onnistunut löytämään yhtäkään teosta poliisihallituksen ohjeiden lisäksi, joissa sovittelua kuvattaisiin poliisin näkökulmasta.

Sovittelutoimiston henkilökuntaa haastatteleamalla onnistuin selvittämään asioita, jotka he kokevat sellaisiksi, että poliisin olisi hyvä tietää sovittelusta. He kuitenkin saattavat kuulla työssään, mitä asiakkaat kertovat poliisin toiminnasta ennen sovittelua. He saattavat myös kuulla asiakkaiden suusta palautetta, että mitä asiakkaat olisivat halunneet tietää sovittelusta etukäteen.

Työtä tehdessäni kävi ilmi, että niin kuin monessa muussakin asiassa, myös sovittelun suhteen teoria ja käytäntö eroavat hieman toisistaan. Ennen sovittelualoitteen tekemistä, poliisin tulisi informoida rikoksen osapuolia sovittelun mahdollisuudesta ja kysyä näiden suostumukset sovitteluun. Näin sanotaan sekä sovittelulaissa, että poliisihallituksen ohjeessa. Haastatteluiden myötä selvisi, että käytäntö kuitenkin hieman eroaa teoriasta. Juttuja lähetetään sovitteluun myös niin, että asiakkaisiin ei ole oltu edes yhteydessä etukäteen.

Toisena asiana myös se, että sakkomenettelyssä käsiteltävien juttujen yhteydessä poliisin pitäisi tarjota sovittelun mahdollisuutta. Omaan lyhyeen tutkinta- ja kenttätyön kokemukseeni, kuulemaani ja näkemääni perustuen en usko, että tässä yhteydessä sovittelua juurikaan tarjotaan asiakkaille. Toisaalta sakolla käsiteltävät jutut ovat yleensä myös sen verran pieniä, että omasta mielestäni en pitäisi niiden sovittelua kovinkaan tarkoituksenmukaisena.

Haastatteluiden perusteella tämän ei sovittelutoimistoa ainakaan tällä hetkellä häiritse, vaikka se tietysti voi tuottaa heille lisää työtä. Heidän toivomuksensa oli kuitenkin saada entistä enemmän juttuja soviteltaviksi. Toisaalta he ovat myös asiakkaisiinsa joka

tapauksessa yhteydessä ennen sovittelun aloittamista. Loppujen lopuksi sillä, että poliisi ei ole asiakkaita informoinut sovittelusta, ei taida olla hirveän suurta merkitystä.

Työn edetessä tuli ilmi myös se, että sillä miten poliisi kertoo asiakkaalle sovittelusta, ei ole välttämättä ihan hirveän suurta merkitystä. Kun asiakas tulee kuulusteluun tai on puhelimitse poliisiin yhteydessä rikosasian tiimoilta, on tilanne asiakkaalle monesti jännittävä. Tästä syystä asiakas ei välttämättä muista puoliakaan siitä, mitä poliisimies on puhunut. Pidempien jaarittelujen sijaan, sovittelun voisi tuoda asiakkaalle ilmi ihan yksinkertaisesti muutamalla sanalla. Tärkeimpinä asioina esille nousivat seuraavat: Sovittelu on asiakkaille inhimillisempi, nopeampi ja maksuton vaihtoehto. Lisäksi vielä se, että suostumuksensa sovitteluun voi perua koska tahansa, jonka jälkeen asian käsittely palautuu normaaliin rikosprosessiin.

Sovittelu voi olla rikostutkijalle hyvä väline saada omaa juttupinoa pienemmäksi. Tätä työtä tehdessäni minulle tuli selväksi, että ilmeisesti ainakin Satakunnassa rikostutkijoilla on hyvä käsitys siitä, millaiset jutut sovitteluun kuuluvat. Juttuja myös lähetetään paljon soviteltaviksi. Toisaalta silti ihmettelen, miksi Anu Ahoismäen opinnäytetyössään tekemää sovittelulomaketta ei ole otettu käyttöön poliisissa. Listasta olisi hyvin helppoa tarkistaa täyttääkö juttu sovittelun edellytykset. Sen avulla myös uudet rikostutkijat saataisiin nopeasti ja helposti ymmärtämään, millaiset jutut voisi lähettää soviteltaviksi.

Tällä hetkellä rikostutkinta on muutoksen alla ainakin Lounais-Suomen poliisilaitoksella. Rikosten esikäsittely-yksiköitä otetaan käyttöön eripuolilla maata. Lounais-Suomen poliisilaitoksella se on nyt juuri aloittanut toimintansa. Eli lähes kaikki rikosilmoitukset kulkevat esikäsittely-yksikön kautta. Rikostutkinnassa työskentelevälle konstaapelille ei siis pitäisi enää päätyä juurikaan sellaisia juttuja, jotka kelpaavat soviteltaviksi. Esikäsittely-yksikön tehtävänä onkin tunnistaa soviteltavat rikosasiat. Oman käsitykseni mukaan Poliisiammattikorkeakoulusta valmistuvista poliisimiehistä ja -naisista melko moni saattaa uransa aluksi työllistyä juurikin esikäsittely-yksiköihin, joten heillä ainakin tulisi olla viimehetken tieto sovittelusta.

Loppujen lopuksi on jokaisen poliisin oma asia millaisella kynnyksellä juttuja lähettää sovitteluun. Laissa on kyllä määritelty perusteet juttujen sovittelulle, mutta loppupeleissä se on yksittäisen virkamiehen päätöksen takana, että sovitellaanko vai ei. Omasta

mielestäni sovittelun roolia voisikin korostaa Poliisiammattikorkeakoulun opinnoissa ja työpaikoilla enemmän.

Lain mukaan kaikilla kansalaisilla pitäisi olla yhtäläiset mahdollisuudet asioiden käsittelyyn sovittelussa. Onhan sovittelussa mahdollisesti saavutetulla sovinnollakin suuri merkitys siinä mielessä, että meneekö juttu käräjille vai ei. Lisäksi sovittelun avulla rikoksen osapuolet voivat päästä peloistaan ja kaunoistaan yli. Olen sitä mieltä, että tämän asian kanssa olisi vielä jonkin verran parannettavaa. Töissä ollessani ja keskusteltuani muiden poliisien kanssa sovittelusta, on esiin tullut myös muutamia ei niin positiivisia mielipiteitä sovittelusta. Johtuuko se sitten vain siitä, ettei tiedetä asiasta tarpeeksi vai mistä? Mutta joka tapauksessa sen ei saisi vaikuttaa kansalaisten mahdollisuuksiin saada asioitaan soviteltavaksi.

Toivon, että työstäni voisi olla apua jollekulle poliisiopiskelijalle tai jo työelämässä olevalle poliisille. Itse koen tämän työn tekemisen antaneen minulle paljon uutta tietoa sovittelusta. Olisi hyvä, jos tämän opinnäytetyön lukeminen laskisi kynnystä lähettää juttuja soviteltaviksi ja auttaisi ymmärtämään sovittelun merkitystä rikoksen osapuolille. Sovittelusta voivat hyötyä kuitenkin sovittelun osapuolien lisäksi myös poliisi sekä syyttäjä, että tuomioistuin.

Lähteet:

Kirjallisuuslähteet:

Flinck, Aune 2013: Rakennamme Sovintoa, Opas rikosten ja riitojen sovitteluun, Tampere, Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy

Harisalo, Risto & Keski-Petäjä, Timo & Talkkari, Antti 2006: Otin kynän kynsihini, Ohjeita tutkimuksen tekijöille, Tampere, Hallintotieteen laitos

Iivari, Juhani 2007: Rikos- ja riita-asioiden sovittelijan opas, Vaajakoski, Gummerus Kirjapaino Oy

Sähköiset lähteet:

Ahosmäki, Anu 2012: Sovittelutoiminnan ja poliisin yhteistyön kehittäminen Satakunnassa, Satakunnan ammattikorkeakoulu, sosiaalialan ylempi amk, opinnäytetyö
Luettavissa:https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/45236/ahosmaki_anu.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Elonheimo, Henrik 2010: Nuorisorikollisuuden esiintyvyys, taustatekijät ja sovittelu, Turun yliopisto, Oikeustieteellinen tiedekunta, väitöskirja
Luettavissa:<https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/59505/AnnalesC299Elonheimo.pdf?sequence=1>

Eskelinen, Ossi 2005: ”Hermot vapautu ja tuli puhdas olo”, Alle 15-vuotiaiden rikosten sovittelun käytännöt ja vaikutukset, Helsinki, Yliopistopaino
Luettavissa:<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72818/STM%20julk%20305%20verkko.pdf?sequence=1>

Nikula, Irma, Anneli 2012: Sovittelu interventiona nuorten rikoksiin Helsingissä, Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta, liseniaatin tutkimus
Luettavissa:<http://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=c714885a-9e5f-47a0-887d-45731874d34c>

Ojanne, Jaakko 2017: Katsaus suomalaisen rikos- ja riita-asioiden sovittelun historiaan, kokeiluhankkeista lakisäätöiseksi toiminnaksi, Helsinki

Luettavissa: https://www.thl.fi/documents/10531/2388936/Katsaus+suomalaisey+rikos-+ja+riita-asioiden+sovittelun+historiaan_FINAL_17.3.2017.pdf/c6baffc3-6f4a-4d2d-ba18-aac4c2b41cac

Tasala, Markku 2015: Talentia -Lehti, Tutkijanäkemyks: Sovittelu ei katkaise läheisyyden väkivaltakerrosta, 25.6.2015

Luettavissa: <https://www.talentia-lehti.fi/tutkijanäkemyks-sovittelu-ei-katkaise-läheisyyden-väkivaltakerrosta/>

Väätäinen, Noora 2014: Esitutinnan rajaaminen osana esitutkintayhteistyötä, Lapin yliopisto, Oikeustieteiden tiedekunta, pro gradu – tutkielma

Luettavissa: <https://lauda.ulpland.fi/bitstream/handle/10024/60281/V%C3%A4%C3%A4t%C3%A4inen.Noora.pdf?sequence=2>

Poliisihallituksen ohje rikosasioiden sovittelusta: 02.12.2013 2020/2013/4355

Luettavissa: http://www.thl.fi/attachments/sovittelu/Poliisihallituksen_ohje_sovittelusta_uusi.pdf

Poliisi TV raportti 2007

Luettavissa: http://vintti.yle.fi/yle.fi/poliisityv/raportit28ba.html?sivu=raportti_sovittelu

Lainsäädännön lähteet:

Esitutkintalaki 2011: 22.7.2011/805, ajantasainen säädös

Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110805>

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 1997: 11.7.1997/689, ajantasainen säädös

Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19970689#L1P8>

Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta 2005: 9.12.2005/1015, ajantasainen säädös

Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20051015>

laki rikoslain muuttamisesta 2003: 13.6.2003/515

Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030515>

Poliisilaki 2011: 22.7.2011/872, ajantasainen säädös

Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110872>

Oikeudenkäymiskaari 1734: 1.1.1734/4, ajantasainen säädös

Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1734/17340004#L17P11>

Lakivaliokunnan mietintö 2005: 13/2005 vp

Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Documents/lavm_13+2005.pdf

Lakivaliokunnan mietintö 2015: 4/2015

Luettavissa: <http://stm.fi/rikos-ja-riita-asioiden-sovittelu>

Hallituksen esitys 2014: 329/2014 vp

Luettavissa:

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_329+2014.pdf

Hallituksen esitys 2010: 92/2010

Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2010/20100092>

VNA Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta 2006: 267/2006

Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060267>

Liite 1

Teemahaastattelun pohja:

1. Kerro lyhyesti taustastasi sovittelun parissa
2. Sovittelun edellytykset
3. Sovittelualoite ja poliisin toimenpiteet juttujen suhteen
4. Sovittelun ”myyminen” asiakkaalle
5. Sovittelutilanne
6. Sovinto vai ei?
7. Mitä sovinnon jälkeen?
8. Sovittelutoiminta Satakunnassa
9. Mitä poliisin olisi hyvä tietää sovittelusta?